

Medicinhaveerne i Tranekær

Nyhedsbrev : Foråret 2016



Formandens beretning:

En ny havesæson er startet i Medicinhaveerne i Tranekær med nyheder og nye arrangementer, med nye ansigter i Havegruppen og med gamle kendinger. Der er både nok at tage fat på og masser at se på.

Haverne

I vinterens løb har der været store problemer med regnvand ved indgangen, for der strømmede vand fra mosen ind over vejen ind til Medicinhaveerne. Problemet blev heldigvis løst uden udgifter for Haverne, så nu håber vi, at lindetræer og bøgehække ikke har taget skade af vandet. I det hele taget er der gået flere planter ud i løbet af vinteren på grund af fugt, fordi jorden er meget tung og leret.

For Havegruppens medlemmer er det den rene luksus, at vi har fået varme i Laden, det vil sige vi har fået en terrassevarmer forærende af Stark og har selv købt en. Vi havde søgt Langeland Kommune at få strøm lagt ind i laden, men det lykkedes desværre ikke. Det ville ellers have været dejligt at have el-belysning i stedet for bloklys! Og vi ville heller ikke have haft noget imod at kunne lave en kop kaffe.

I februar blev der plantet begyndelsen til en pilehytte til børn, og vi håber på at kunne lave forskellige tiltag for børn i løbet af denne sæson. Det første skridt vil være at lave en labyrint i det lange switch-græs, som vokser langs Øhavsstien. Dernæst er det planen at lave en børne-medicin-have med højbede og spiselige planter, som børn må plukke af. Det kan være timian, jordbær, eller måske endda lakridsplanter, hvorfra der kan graves lakridsrod op!

I flere år har der været planer om at lave en humlekule, det vil sige en beplantning med humleplanter. (Ordet humleKULE svarer til ordet roeKULE og har ikke noget med en hule at gøre. At så børn kan lege hule under de store humleplanter er en helt anden sag). Sidst på vinteren er der blevet fældet cypresser i Åsøskoven, og mændene i Havegruppen er i gang med at afbarke stammerne, som humlen siden skal sno sig op ad. Det bliver et flot og meget markant syn.

I det tidlige forår 2015 håbede vi, at der kunne anlægges en P-plads umiddelbart til venstre for indgangen til Medicinhaveerne. Området lå hen med rod, og jorden var dækket af cement. Entreprenøren fik brudt noget af cementen op, og så var der desværre ikke midler til at få anlagt P-pladsen. Arealet kom til at se endnu værre ud, end det havde gjort tidligere! Det var en torn i øjet på både Havegruppen og de besøgende, og det afstedkom lange diskussioner om, hvad der skulle gøres. I dette forår vil der heldigvis komme styr på rodet, men en egentlig P-plads bliver der ikke råd til.

På det organisatoriske plan

På den ordinære generalforsamling blev det vedtaget at ændre vedtægterne, så foreningen i fremtiden også formelt hedder Medicinhaveerne i Tranekær. Det tidligere navn Plante Ressource Foreningen Langeland var ikke længere dækkende, idet den eneste aktivitet i dag er Medicinhaveerne. Af samme årsag blev også foreningens formål tilpasset den aktuelle situation. HR



Stig Joensen barker nyfældede cypresser. Humleplanter skal til sin tid sno sig op ad stammerne.

AKTIVITETER

29. maj kl.11.00 - 14.00

Plantemarked med mange spændende planter. Gratis adgang for alle. Hvis I gerne vil have en bod, kontakt Kirsten Jørgensen på 62222722 eller kirsten62@sydfynsmail.dk

29. maj kl. 12.00

Planteeksperten Rikke Görlich viser rundt og fortæller. Det koster 30 [kr.pr](#) person at deltage. Rikke Görlich ved en masse om plantemedicin og er uddannet i Australien.

4. juli kl.17.00 - 19.00

Omvisning med Fru Grøn. 40 kr pr voksen, gratis for børn. Evt spisning med sanseoplevelser på Generalen 160 kr, børn 100 kr for hele arrangementet. Billetter på Billeto

11. juli kl.17.00 - 19.00 som ovenstående

12. juli kl.17.00 - 19.00 som ovenstående

18. juli kl.17.00 - 19.00 som ovenstående

24. juli kl.17.00 - 19.00 som ovenstående

25. juli kl.17.00 - 19.00 som ovenstående

Parfumeplanten er også en medicinsk plante

For tiden er min yndlingsparfume en fransk lavendelparfume. Måske er det fordi det minder mig om den helt berusende og betagende oplevelse at være i Provence, når lavendelmarkerne blomstrer. Lavendel (*Lavandula officinalis*) er imidlertid også i høj grad en plante, som anvendes medicinsk.

Lavendel har her i landet været brugt som medicinsk plante siden middelalderen. Henrik Smid skrev i 1546 den første danske bog om lægeurter, og her står der, at lavendelblomster kogt i vin var vanddrivende, uddrev menses og efterbyrden. Han beskrev også, at lavendelblomster lagt ned i sukker hjalp mod apopleksi, og det kunne fjerne råddent kød i munden. Mange mennesker har brugt lavendelolie mod forskellige lidelser bl.a. muskelsmerter og giggt, og der har været forsket om lavendels medicinske egenskaber i flere årtier. Lavendel indeholder æterisk olie med omtrent 50 indholdsstoffer. Udtræk af blomsten er bakteriehæmmende og antiseptisk, og den beroliger nerverne. Som andre planter med æteriske olier fremmer den også fordøjelsen. Men olien heler også forbrændinger, og et myggestik klør mindre, hvis det smøres med lavendelolie. Endelig er udtræk af blomster og blade krampeløsende.

Tidligere kunne husenes vinduer ofte ikke lukkes op, og der kunne lugte meget ramt i stuerne. Derfor blev der lagt tørrede lavendler på kakkell- eller bilæggerovnen, lavendler blev brugt i de populære potpourrikrugger, og de tørre blomster blev lavt mellem tøj.

Ud over at lavendler er meget smukke og blomstrer længe, er det derfor ikke så mærkeligt, at de tidligere fandtes i de fleste haver. Der står lavendler i flere af haverne i Medicinhaverne i Tranekær.

HR

Rotterumpe eller rottehale?

Godt nok siges det, at der lige for tiden er mange rotter på Langeland, men det må der også have været tidligere, for Glat Vejbred (*Plantago major*) er tidligere blevet kaldt for Rotterumpe eller Rottehale på Langeland. Og selv om planten hedder noget med rotte, har den været brugt som medicinsk plante.

De fleste kender nok Glat Vejbred, som gror vildt ved veje og i græsplæner. Det er en flerårig plante, og rottehalerne (frøstandene) bliver cirka 30 cm høje. Vejbred indeholder bl.a. iridoideer, der forøger nyrernes udskillelse af urinsyre, flavonoideer, der er hæmmer betændelse, og garvestoffer. Planten kan både bruges frisk og tørret.

Det er bladene, der er blevet brugt medicinsk, og allerede de gamle græske og romerske læger brugte den og roste dens virkninger. I Danmark har Vejbred været brugt siden middelalderen, hvor saften fra bladene blev gnedet ind i huden mod hævelser. I 1648 nævnte Simon Paulli, at blade og frø af glat vejbred blev solgt på apoteker og anvendt mod alle former for betændelse.

Det var nu ikke galt, for planten er betændelseshæmmende og standser blødninger. En salve eller lotion, som indeholder saft fra bladene, kan derfor også bruges mod hæmorrhoider, fistler og betændte sår. Og indvortes virker den slimløsende og urindrivende. Vejbred har også været brugt til andet end medicin. I marsken og op langs den jyske vestkyst har bladene været en yndet spise i 1700-tallet og begyndelsen af 1800-tallet på samme måde som syreplanten, og da jeg var barn plukkede jeg mange frøstande, fordi min undulat holdt meget af frøene. Måske fordi de blandt andet virker afførende? Planten står også i Medicinhaverne i Tranekær.

HR



Lavendel



Glat Vejbred

FRA BARBER TIL KIRURG

Operative indgreb blev i Middelalderen foretaget af barberere også kaldet bartskærere eller feltskærere. Man var i mesterlære i 3 år. Ofte var det bylder, sår, frakturer, åreladning og andre mindre indgreb. Større operationer blev kun foretaget meget sjældent, da dødeligheden var næsten 100% på grund af sårinfektionerne. Man vidste, at chancen for overlevelse afhang af operationstiden. Det siges, at de dygtigste operatører kunne amputere et ben på under 1 minut.

Læger beskæftigede sig kun med plantemedicin og foretog aldrig operationer, ja faktisk fandt de det afskyeligt at beskæftige sig med "slige sager". Den anatomiske viden i Middelalderen var i væsentlig grad spekulativ og byggede på Hippokrates og Galens påstande og teorier. Først da paven tillod dissektioner, udviklede anatomien sig. Andreas Vesalius (1514-1564) kaldes den moderne anatomis fader. Det krævede lange og hårde debatter, før medicinerne indså, at de måtte forkaste de gamle spekulative teorier om menneskekroppens "indretning" og erkende nytten af den moderne anatomi. Andre kendte anatomer var Leonardo da Vinci og danskeren Niels Stensen. Giovanni Battista Morgagni (1682-1771) udviklede den patologiske anatomi ved at sammenholde anatomifundene med patientens sygehistorie.

I 1644 blev der i København oprettet et anatomisk teater, Domus Anatomica, hvor der blev foretaget offentlige dissektioner. Det første lig var en ung kvinde, der var blevet hængt for utroskab. Samtidig blev der oprettet et professorat i anatomi, kirurgi og botanik. Ordet kirurgi kommer fra græsk og betyder håndens arbejde. I 1785 oprettede man Det Kongelige Kirurgiske Akademi, som var uafhængig af det medicinske fakultet på Københavns Universitet. Først i 1842 blev de to uddannelser samlet i et lægevidenskabeligt fakultet under Københavns Universitet.

Med udviklingen af bakteriologien og Joseph Listers (1827-1912) brug af karbolvand (fenol) til sterilisering af kirurgiske instrumenter og rensning af sår udviklede kirurgien sig hurtigt på grund af den nedsatte hyppighed af sårinfektioner. Man begyndte også at bruge gummihandsker (1890) og kitler. Tidligere opererede man i sit private tøj evt. med et blåt forklæde og uden at vaske hænder forinden.

En anden afgørende faktor for kirurgiens fremskridt var indførelsen af æternarkose i 1846. Kort tid efter begyndte man også at benytte kloroform og lattergas. Før 1846 var bedøvelserne af varierende kvalitet. Nogle steder benyttede man alkohol og opium. Andre metoder var at slå patienten bevidstløs eller trykke på halspulsårene, indtil vedkommende besvimede. Patienten var altid bundet til operationsbordet med læderremme og operationsstuen placeret langt væk fra sengestuerne, så man ikke kunne høre skrigene.

Nyere forskning har vist, at man i Italien fra det niende århundrede har anvendt en form for narkose kaldet Spongia somnifera. Denne bestod af en havsvamp imprægneret med opium, alrune og bulmeurt, som blev holdt mod patientens næse, indtil søvnen indtrådte. Når vedkommende skulle vækkes igen, holdt man en svamp vædet med eddike mod næsen. Set med nutidens viden har denne form for narkose været ganske fornuftig, da opium, alrune og bulmeurt alle er søvnfremkaldende og smertestilende. Desuden er bulmeurt og alrune muskelafslappende, hvilket lettede operationer i bughulen. Desværre kom man undertiden til at overdosere, så patienten døde.

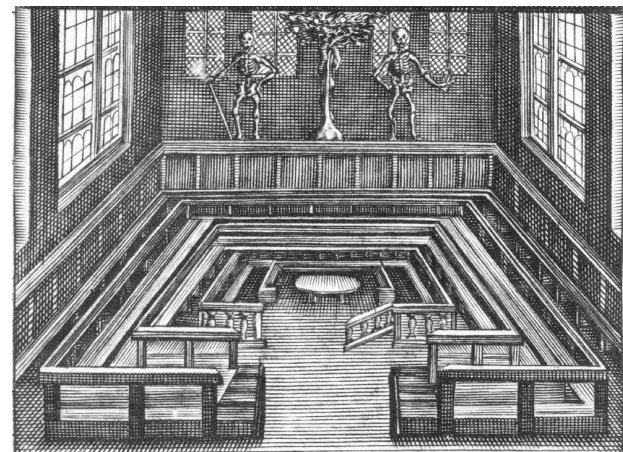
ODP



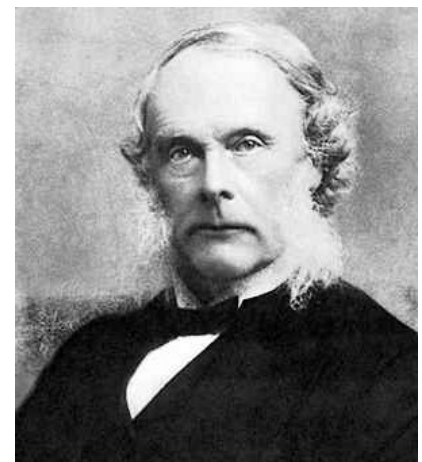
Bartskæren gør klar til at amputere et ben.



Andreas Vesalius



Domus Anatomica



Joseph Lister